

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

39^e nieuwsbrief, 25 mei 2016

STADSLANDBOUW
MET EEN PENWORTEL IN DE KLEI
SLAKKEN IN DE MOESTUIN
MENGELMOES

PRIJSVRAAG MEI 2016
2500^F NIEUWSBRIEFLEZER
GROEN EN SMAKELIJK
LEZERSMOES

**HOUD NU TOCH EENS OP OVER STADSLANDBOUW
als je moestuinieren in de stad bedoelt.**

**DE VERWARRING OMTRENT DOEL EN BETEKENIS VAN STADSLANDBOUW BLIJFT BESTAAN ALS WE
VAN ONJUISTE CRITERIA BLIJVEN UITGAAN!**

Het is juni 2012 en ik ben deelnemer aan een conferentie over stadslandbouw in Tilburg. Een van de inleiders is Jan-Willem van der Schans, de landelijk deskundige op dit gebied. Ik stel hem een vraag

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

over de reikwijdte van stadslandbouw en het antwoord is me altijd bijgebleven, want mijns inziens onjuist. Maar ja, hij is de deskundige, ik niet.

Wat hij erover zei komt erop neer dat alles wat betrekking heeft op voedselproductie in en voor de stad die naam verdient (zie ook NB). Ik werp tegen dat ik buurtmoestuinen en volkstuinen geen stadslandbouw zou willen noemen, maar nee, ook hier wordt voedsel verbouwd en dus...

In mijn in december 2012 uitgebrachte Stadslandbouwkatern rekende ik af met de historische vergissing om hobbyisme met professie te vereenzelvigen. Ik vind het ridicuul om mijn volkstuinactiviteit met landbouw aan te duiden. Volkstuinen in de naastbij gelegen stad Eindhoven zou dan stadslandbouw moeten heten en dezelfde activiteit in mijn dorp ... dorpslandbouw? Als in diezelfde stad een groep buurtbewoners 'een gezellig kropje sla telen' combineert met 'een gezellig kopje thee drinken' dan heet het 'sociale cohesie' binnen een stadslandbouwproject.

Stadslandbouw is landbouw voor de stad; zo simpel kan het zijn. Landbouwers zijn mensen die beroepshalve met akkerbouw, tuinbouw of veeteelt bezig zijn of met een mengeling ervan en dus met een gemengd bedrijf. Wie produceert voor de stad heet dus stadslandbouwer. De plaats waar die koeien lopen, waar de tuinderij is gevestigd en waar die kersen aan de boom groeien is van ondergeschikt belang. Als het merendeel van de zuivel, de groenten en het fruit de stadsbewoner als doelgroep heeft dan is de producent ervan stadsboer. Het alweer enkele jaren geleden

gepubliceerde boek 'De Hongerige Stad', geschreven door de Engelse architect Carolyn Steele opende ons de ogen voor stadslandbouw zoals ik die hiervoor aanduidde. In Nederland maakte men zich druk over de geografische begrenzing. Was het 30 of 40 km rondom de stad? Het gekke is dat Carolyn Steele op een aantal plaatsen in Nederland werd gevraagd om haar aansprekende verhaal te doen terwijl men kon

weten dat ze die begrenzingen aan haar laars lapt. Steevast was haar antwoord: "ik heb het boek voor de Engelse situatie geschreven. Jullie in Nederland hebben zo'n fijnmazig distributiesysteem dat alles wat binnen 400 km van je woonplaats wordt geteeld met stadslandbouw kan worden aangeduid. Een beroemdheid binnenhalen en haar woorden vervolgens niet serieus nemen? Daar lijkt het wel op als we het stadslandbouwlandschap overzien. Plotseling zijn onze tuiniers in de stad gebombardeerd tot stadslandbouwers, zelfs de decennialang in steden gevestigde volkstuinen zijn onder die noemer gebracht. Ben je gezellig met je buurtgenoten aan het fröbelen in de buurttuin in plaats van aan het breien in het buurthuis dan heeft Jan-Willem van der Schans er een ander etiket op geplakt. Het zou wel eens kunnen zijn dat we met onze voedselbossen dezelfde kant op gaan. En hoe moeten we onze dorps(moes)tuinen noemen? En wildplukactiviteiten in de berm van de stadsweg?

Laten we stadslandbouw zo noemen waar het thuishoort – boeren in en ten behoeve van de stad - en er een dimensie aan toevoegen. En daarmee bedoel ik de vele burgerinitiatieven om het gezicht van de stadsrandboeren richting stad te laten draaien. Wat Rotterdam doet met 'Rotterdamse Oogst' en met 'Uit je eigen stad', wat Amsterdam presteert met 'de Tuinen van West', wat Utrecht ons laat zien met 'De Moestuin' en de Bunnikse tuinderijen bij Amelisseweerd zijn voorbeelden van een

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

samenspel tussen burgers en boeren. Een samenwerking waar een verdienmodel bij hoort, resp. mensen in een arbeidstraject zijn geplaatst.

Sinds 2012 is er een Dag van de Stadslandbouw georganiseerd. Een dag waarop beleidsmakers met adviseurs en uitvoerenden om de tafel gingen. Na enige tijd werd onder dezelfde noemer een kijkdag voor burgerlijke voedselinitiatieven gehouden. Deze kijk- of excursiedag vloeide voort uit lokale initiatieven, zoals vanuit ER (= Eetbaar Rotterdam) en andere eetbaar-organisaties, vanuit een plaatselijke Transitiontown of een andere netwerkorganisatie (Delftse Proeftuin, Proeftuin-040). Bijna allemaal zijn het uit hobbyisme bestaande voedselkweekplaatsen. Ze liften mee met de voor Stadslandbouwheren en -dames georganiseerde congressen.

Is het toeval dat de Dag van de Stadslandbouw in 2016 geen doorgang vindt? En zullen particulieren en particuliere organisaties geen voedseltochten organiseren omdat ook de Publieksdag komt te vervallen? Ik neem aan dat die wel zonder dag van de Stadslandbouw kunnen. Gewoon voedselkilometers per fiets afleggen zal zo moeilijk niet hoeven te zijn. Als in 2016 een rustdag wordt genomen kan wellicht nagedacht worden over een nieuwe naam. Ik geef alvast een voorzet: DAG VAN HET VOEDSELLANDSCHAP. Daaronder kunnen alle voedselinitiatieven een plek krijgen, van stadsboerderij tot buurtmoestuin en van zorgboerderij tot voedselbankmoestuin.

*geen dag van de
stadslandbouw maar dag
van het voedsellandschap*

NB. Onlangs definieerde Jan Willem van der Schans stadslandbouw als volgt: "Stadslandbouw is voedselproductie in de stad, voor de stad en met hulpbronnen van de stad". Hij voegt er dus een andere dimensie aan toe dan ik met burgerparticipatie hiervoor bedoelde: alle (herbruikbare) materialen en hulpmiddelen moeten uit de stad afkomstig zijn. Een mooi streven maar hij sluit nu wel erg veel uit. Hiervoor schreef ik over de onzinnigheid om volkstuinders tot stadslandbouwers te bombarderen. Gelukkig sluit hij ze nu uit als ze een zak potgrond in een tuincentrum kopen. Die potgrond zal vast niet in de stad zijn geproduceerd.

MET EEN PENWORTEL IN DE KLEI

Wat hebben stokrozen, pastinaken, worteltjes, spinazie en (knol)venkel met elkaar gemeen? De titel verradt het al: ze hebben allemaal een penwortel. Die penwortel delen ze ook met paardenbloem, boterbloem, herderstasje, weegbree en ridderzuring. De planten uit de eerste groep worden door ons gezaaid en geplant, die uit de tweede groep zijn meestal ongewenst hoewel ik zelf sommige ervan in mijn tuin tot bloei laat komen.

Planten met een penwortel hebben belangrijke voordelen ten opzichte van oppervlakkig wortelende planten. Ze zijn in staat om droge perioden met gemak te overleven, ze halen mineralen uit de diepte waar andere planten niet bij kunnen en als ze ook nog over een verdikte wortel beschikken slaan ze

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

er reservevoedsel in op. Door hun lange wortel zijn ze stevig verankerd in de bodem en zijn minder kwetsbaar voor extreem weer.

penwortel van schorseneren

herderstasje, onzichtbare penwortel

witlo(o)fpennen

Niets dan voordelen? Dat zou te mooi zijn. Laat ik beginnen met penwortelgroenten en daarna de onkruiden benoemen. Vanwege de lange en breekbare wortel is het moeilijk om zaden ervan voor te kweken. De snel groeiende wortel stoot vrij snel tegen de onderzijde van bloempot of teeltbak en zal krom gaan groeien. Om bij het verplanten te voorkomen dat de wortel breekt zul je een plantgat moeten maken waar de wortel rechtstandig in past. Als je in de vollegrond teelt dan is er bij uitdunnen en verplanten hetzelfde gevaar van wortelbreuk. Groenten die naast de hoofdwortel nog verschillende zijwortels hebben kunnen dan ook feitelijk niet verplant worden. Omdat in mijn tuin ook stokrozen groeien komen her en der spontaan nieuwe planten tot ontwikkeling. Zolang deze nog klein zijn is verplanten geen probleem, maar in deze tijd van het jaar is het praktisch onbegonnen werk: de wortel zal waarschijnlijk afbreken als je de plant met schop of een plantschep wilt uitgraven.

*Een penwortel is geen
trekwortel*

Zaai penwortelgroenten zo veel mogelijk op de definitieve plaats in de vollegrond. En dan is er toch nog een nieuw probleem: wie in een bak teelt op een harde ondergrond heeft vaak niet meer dan een 20 cm hoge teeltlaag. Daar zullen penwortelgroenten al snel hun neus gaan stoten. Ik heb het zelf opzettelijk uitgeprobeerd met wortelen. Ze trokken krom. Pastinaken, witlof, schorseneren, wortelpeterselie en haverwortel: begin er maar niet aan want ze worden onder normale omstandigheden langer dan 20 cm. Al deze wortelgroenten zijn ook moeilijk in kleigrond te telen. Met een penwortel in de klei zul je niet diep komen. De grond moet rul zijn om de wortel ongehinderd zijn weg naar onderen te laten vinden. Dat is een van de redenen waarom deze groenten er nauwelijks worden geteeld.

En dan het penwortel(on)kruid. Weegbree, paardenbloem, kaasjeskruid en zuring zoeken in mijn tuin altijd een plaats waar ik er niet goed bij kan: tussen stoeptegels, voegen tussen bak en pad, langs gevels, tussen de afrastering. Het lijkt wel of ze willen zeggen: pak me dan als je kan. En als me dat lukt dan gaat dat meestal niet met wortel en al. Die zit stevig ingeklemd op een

*verplant geen groenten met
penwortel maar dun ze uit*

plaats waar deze afbreekt als ik aan de stengel van de plant trek. Een paar weken later is de plant weer terug en begint het getrek weer opnieuw. Intussen gedraagt de bronzen venkel zich ook al als

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

plaagkruid. Tientallen jonge plantjes laten zich met een schop niet verwijderen. Ze zullen uitgestoken moeten worden om geen wortelpunt in de grond achter te laten. Tot nu toe zijn de problemen te overzien maar wie er zich aan ergert kan zich een hulpmiddel aanschaffen. Of ze ook voor moeilijke plekken helpen? Oordeel zelf.

paardenbloemwiederspiraal
(gezien bij tuinadvies.be)

penwortelschopje
(gezien bij Sneeboer.com)

penworteltrekker
(gezien bij dewiltfang.nl)

rotsspade met steps (voor steen- en kleigrond)
(gezien bij dewiltfang.nl)

SLAKKEN IN DE MOESTUIN

SLAKKENTIP 1

Dit keer geen verhaal over materialen om slakken te bestrijden maar een simpele manier om de natuur zelf aan het werk te zetten. Er zijn nu eenmaal planten waar slakken dol op zijn en planten waarvoor ze op de loop zouden gaan (als ze pootjes hadden). Die wetenschap kun je gebruiken: plant slakbestendige planten in de omgeving van slakgevoelige planten. De slakbestendigheid is vaak gebaseerd op de afgifte van geuren waar slakken voor weg blijven. Dat betekent dan tevens dat ze minder gemakkelijk op de voor hen aantrekkelijke planten zullen afgaan.

SLAKKENTIP 2

Geef 's avonds geen water als je last hebt van slakken. 's Avonds water geven trekt ze aan; 's ochtends zijn ze net op hun weg terug naar een vochtige schuilplaats en is de kans dat ze – vanwege warmte en droogte – op hun schreden terugkeren verwaarloosbaar klein. Mijn kleine zaailingen als sla en andijvie hebben dus meer kans om slakken te overleven als ik ze 's morgens water geef.

SLAKKENTIP 3

Zet de natuur in tegen slakken! Gebruik aaltjes die op de slak parasiteren. De slak gaat daardoor dood. De aaltjes sterven als er geen slakken meer zijn. Aaltjes zijn te koop

<i>(redelijk) slakbestendig</i>	<i>gevoelig voor slakkenvraat</i>
bergamot	aardbei (vrucht)
bieslook	afrikaantje
cosmea	andijvie
duizendblad	boon
fuchsia	courgette
goudsbloem	dahlia
hysop	kattensnor
kervel	lathyrus
knoflook	lupine
lavendel	pompoen
munt	ridderspoor
Oost-Indische kers	scharlei
prei	siertabak
rode sla	sla
rozemarijn	stokroos
rucola	zonnebloem
salie	
tijm	
tomaat	
ui	
venkel	
vingerhoedskruid	
Zeeuws knoopje	

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

bij verschillende tuincentra. De aaltjes koop je in een flesje waarmee je 40 m² tuin slakvrij kunt krijgen. Je giet de aaltjes uit op plekken met veel slakken, waarna ze zelf de slakken opzoeken. Daarna blijft de tuin minstens 6 weken slakvrij. Beschik je over mijn praktijkboekje voor de moestuin 'van zaaien tot oogsten' kijk dan eens op pag. 186 en 187. Je vindt er 3 adressen waar aaltjes (nematoden) worden aangeboden.

MIJN EERSTE SLAKKENOOGST

Nee, ik heb ze toch maar niet opgegeten hoewel ik pas iemand hoorde vertellen dat niet alleen huisjesslakken maar ook naaktslakken worden gegeten. Internet biedt geen houvast, maar ik heb ook nooit overwogen om het te doen.

Na een droge periode, gevolgd door een groeizame regennacht ging ik op 19 mei 's morgens tussen 7.00 en 8.00 uur naar mijn moestuin. Ik wist zeker dat ze uit hun

schuilplaatsen te voorschijn zouden komen. De jacht kon geopend worden. Gewapend met bloempot en blote handen stroopte ik ca. 200 m² moestuin af op zoek naar dat traag voortglijdende weekdier. Ik had van te voren mijn afrikaantjes en dropplanten voor ze afgeschermd. De aardbeien had ik gemulcht, enerzijds met plantenresten maar ook een gedeelte met mos dat ik in het najaar van mijn dak had 'geoogst'. Tussen de plantenresten was het raak, het sponsachtige en ruwe mos was met rust gelaten. Ook tussen knoflook, stengelui, winterui en sjalotten was geen gladjanus te vinden. Een enkele goudsbloem en een takje tijm waren te grazen genomen, hoewel ik ze daar niet had verwacht. De dahliatoppen hadden het overleefd.

Het resultaat was overweldigend: ik telde 63 naaktslakken in een half uur tijd; een kleine bloempot vol. Bier, kattengrit, eierschalen, scherp zand en koffieprut zou deze oogst niet hebben kunnen verbeteren. De slakken regelmatig tot de orde roepend liep ik mijn tuin uit en 50 meter verder vond ik in het plantsoen een aantal soortgenoten waarmee ik ze verenigde. Een uur later maakte ik mijn 2^e inspectietocht. Toch nog 17 naaktslakken gevonden waarmee de eerste oogst na een regennacht op 80 is uitgekomen. Die zien we in ieder geval niet meer terug. 20 meter buiten je tuin deponeren is voldoende om ervoor te zorgen dat ze het spoor naar je tuin bijster raken.

Ik hield een mini-onderzoek naar slakken in mijn eigen moestuin in een periode met veel regen, namelijk van 19 mei t/m 23 mei j.l. De focus lag op naaktslakken maar ik kwam tot de ontdekking dat er ook redelijk veel huisjesslakken actief waren.

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

<i>datum</i>	<i>periode</i>	<i>neerslag</i>	<i>aantal naakt- slakken</i>
19 mei	07.00 – 07.30 uur	droog; nachtelijke regen	63
	08.00 – 08.30 uur	droog; nachtelijke regen	17
20 mei	07.00 – 07.30 uur	droog	16
21 mei	06.30 - 07.00 uur	droog, na regendag	73
	07.30 – 08.00 uur	droog, na regendag	42
22 mei	06.30 – 07.00 uur	bijna droog	30
	08.00 – 08.30 uur	droog	13
	18.00 – 18.30 uur	regen	66
23 mei	06.30 – 07.00 uur	regen	36
	16.30 – 17.00 uur	regen	40
Totaal 5 dagen			396

Bijna 400 naaktslakken en 5 dagen verder kan ik voorzichtig een tussenbalans opmaken. De slakken hebben een beperkte en overzienbare schade aangericht: een paar stokbonen, een aantal tuinbonen en enkele dropplanten hebben het moeten ontgelden maar dat was het dan wel. Voor het eerst na jaren ervaring hebben de courgettes, de pompoenen, de witlofzaailingen, de cosmea, de aardbeiplanten, de afrikaantjes en de dahlia's geen schade opgelopen. Ten minste 6 factoren hebben aan dat succes bijgedragen:

1. Slakbedreigende groentesoorten zaai ik niet meer ter plaatse in de vollegrond, tenzij het niet anders kan (groenten met penwortel zoals worteltjes, pastinaak en witlof). Sla, bonen, courgette en pompoen zaai ik voor en plant ze pas in de tuin uit bij een grootte dat ze voor slakbezoek minder aantrekkelijk worden. Dat geldt ook voor bloemen zoals dropplant, siertabak en kattensnor.
2. In mijn tuin zijn op diverse plaatsen slakonvriendelijke planten te vinden zoals bieslook, prei, oerprei, stengelui, gewone ui, sjalot, Oost-Indische kers, goudsbloem en stinkende gouwe.
3. Spontaan opkomende bloemen zoals zonnebloem en cosmea verplant ik pas naar een definitieve plek als ze groot en stevig genoeg zijn om verplant te worden. Nu worden ze door slakken met rust gelaten maar ik weet uit ondervinding dat deze een poosje na verplanten minder weerstand hebben en slakken weten dat!
4. Mijn aardbeiplanten worden ondergestopt met een dikke muchlaag van mos (van mijn platte dak) omdat dit niet snel verteert, aan de oppervlakte snel opdroogt en kennelijk niet

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

prettig aanvoelt voor slakkenlichamen; het biedt de aardbeien bovendien een gespreid bedje en is – indien gewenst - weer gemakkelijk weg te halen.

5. Jonge, slakgevoelige planten worden op verschillende manieren beschermd: a. met conisch gevormde beschermkappen waarvan ik de open bovenzijde met vaseline insmeer (een enkele keer zat een slak aan de binnenzijde – vaseline verregend?); b. met zo geheten slakkenkragen (nooit een slak gezien); c. met tarwebloem dat in cirkels rondom kwetsbare planten werd uitgestrooid. Slakken kwamen erin vast te zitten en ik kon ze op 5 cm van lokkende groentestengels uit het witte poeder bevrijden.

6. Zoveel mogelijk slakken oprapen en niet wachten tot ze nieuwe kansen krijgen om de aanval te openen is natuurlijk wel het minste dat je kunt doen. Ik heb niet de illusie dat ik al geslaagd ben. Om te blijven tellen tot ik aan de 1.000 ben gekomen ga ik toch maar niet doen. Bovendien zullen uit alle onzichtbare eitjes nog een massa slakken te voorschijn gaan komen. Maar ik heb een troost: als jonge planten richting de volwassenheid groeien is het met de schade door slakken meestal wel gedaan. Dan wachten ons gewoon andere plagen...

NB De slakkenjacht blijft gewoon doorgaan. Ik heb niet de illusie er binnenkort mee te kunnen stoppen. Gisteren, 24 mei j.l. ving ik tussen 6.30 – 7.00 uur een recordaantal van 153 naaktslakken. Opmerkelijk was dat de cirkel met tarwebloem als lokstof fungeerde, waarbij de planten zelf niet bereikt werden.

MENGELMOES

STOP PATENTEN OP ONS VOEDSEL

Deze boodschap wordt meegegeven door Bionext, de belangenbehartiger van de biologische sector. Het is op dit moment vijf voor twaalf wat betreft de vrijheid om zaden te veredelen. Internationale bedrijven claimen steeds vaker het alleenrecht op de verkoop van voedselzaden en ze vinden bij het

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

Europees Octrooibureau in München regelmatig een gewillig oor. En dan gaat het nota bene om planteigenschappen die in de natuur voorkomen!

Wat kunnen we er zelf aan doen? Doe mee met de actie RED ONZE ZADEN en wordt filiaal van de grootste zaadbank van Nederland. Je ontvangt dan zakjes met zaden van 5 bedreigde groenterassen: paprika, tomaat, courgette, suikermaïs en courgette.

Groenmoes heeft uiteraard al aan de actie meegedaan. Je kunt nog meedoen tot eind juni a.s.

Meer informatie vind je op www.degrootstezaadbank.nl. en op de site van www.bolster.nl.

NATIONALE MOESTUINTELLING

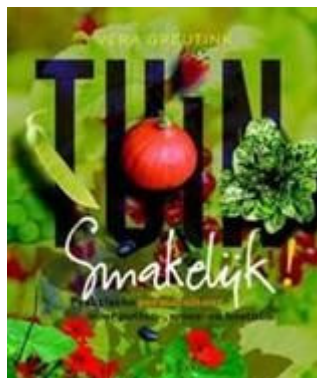
Telersvereniging Fossa Eugenia uit de regio Venlo wil graag weten hoeveel moestuinen er in Nederland zijn. Dat onderzoekt men via hun zo geheten founding partner 'Mijn Keukentuintje' onder de naam 'Nationale Moestuintelling (NMT)'. Wat deze commerciële partij met de resultaten beoogt en of het ze gaat lukken om inzicht te krijgen in aantal, omvang en soort moestuin is me niet duidelijk. De laatste vraag ging overigens over je favoriete geteelde groenten in de moestuin. Zou daar de link gezocht moeten worden met de professionele groenteteelt van de telersvereniging?

De resultaten van de nationale moestuintelling zouden bekend gemaakt worden in de week na IJsheiligen. Ik heb ze nog niet gezien. Informatie over de telling vind je op:

<http://www.mijnkeukentuintje.nl/acties/keukentuintje-lanceert-1ste-nationale-moestuintelling>

PRIJSVRAAG EN AKTIE VOOR GROENMOESABONNEES

UITSLAG PRIJSVRAAG nieuwsbrief mei 2016

Er werden 47 inzendingen ontvangen waarvan er slechts 10 goed waren. Het venijn zat hem in de vraag over de uitgever van het permacultuurmagazine. Jan van Arkel is weliswaar de uitgever van het te winnen boek maar is voor het magazine slechts distributeur. Club Groen is geen uitgeverij maar een marketingplatform van Jan van Arkel. De enige echte uitgever van het magazine is Piet Anrijs van Yggdrasil uit Vissenaken bij Tienen (B). De juiste antwoorden waren 1. naar een bos gemodelleerde meerlaagse groente- en fruittuin als eetbare bostuin (= b); 2. Door te mulchen houd je de bodem vochtig, onderdruk je onkruid en versterk je het bodemleven (= c); 3. Piet Anrijs is uitgever van het Permacultuurmagazine (= a).

Er was veel belangstelling voor het boek 'Tuin Smakelijk' van Vera Greutink, maar er kon (na loting) toch maar één winnaar zijn. De prijs gaat naar Kees van den Boer in Riel. Uitgeverij Jan van Arkel neemt contact op met de prijswinnaar. Voor alle deelnemers aan de prijsvraag heeft uitgeverij Jan

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

van Arkel nog een code beschikbaar gesteld waardoor geen portokosten hoeven te worden betaald als men het boek Tuin Smakelijk wil aankopen. Alle 47 deelnemers zijn inmiddels geïnformeerd.

En dan de nieuwe prijsvraag. Dit keer toegespitst op enkele vragen over Brabant. **BRABEAU**, Brabants tijdschrift met veel buitenleven en groene uitstapjes biedt inwoners, nieuwkomers, recreanten en passanten – dus iedereen met interesse voor het Brabantse land - een probeerabonnement van 2 edities. Stuur een e-mail met het antwoord op de volgende 3 vragen naar info@groenmoes.nl.

1. De Zeven Hoofdzonden is een schilderij van de Bossche kunstschilder Jeroen Bosch. Naar de motieven van dit schilderij wordt een (eetbare) tuin aangelegd in de plaats waar zijn vrouw vandaan kwam. Welke plaats wordt bedoeld:

a. Den Bosch; b. Boxtel; c. Best.

2. Elk jaar is het feest rondom de drie A's: aardbeien, asperges en ansjovis. In welke Brabantse plaats wordt dit feest gehouden?

a. Bergen op Zoom; b. Berghem; c. Breda

3. In welke Brabantse gemeente bevindt zich een concentratie aan kruidenbedrijven?

a. Gemert; b. Nuenen; c. Oosterhout

Stuur je reactie vóór 15 juni naar info@groenmoes.nl. Zie ook het volgende onderwerp:

10 MEI 2016 2.500^E NIEUWSBRIEFLEZER

Na eind 2012 gestopt te zijn met het Groenmoeskwartaalblad groeide het aantal nieuwsbrieflezers in 2 ½ jaar tijd naar een aantal van 2.500. Dat mag best gevierd worden. Nummer 2.500 meldde zich op 10 mei j.l. Het was de heer Martien Tholen uit Boxtel. Hij heeft inmiddels mijn boek 'Van Zaaien tot Oogsten' ontvangen. Vanwege het bereiken van deze mijlpaal stel ik 2 exemplaren van de bezoekgids voor het bloemen- en voedsellandschap, editie Zuid-Nederland en Vlaanderen beschikbaar aan degenen die de juiste antwoorden weten te geven op de hiervoor – over Brabant - gestelde vragen.

Het betekent dus dat er 3 prijzen worden weggegeven: een proefabonnement op Brabeau en 2 ex. van de hiernaast getoonde bezoekgids. Uiteraard wordt er weer geloot als er meerdere goede inzendingen worden ontvangen.

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

GROEN EN SMAKELIJK

Nu we de periode naderen dat er veel uitstapjes worden gemaakt wil ik je hierbij graag wijzen op 'Groen en Smakelijk', zowel als agendarubriek op de website van Groenmoes alsook op de hiervoor afgebeelde gids. Op de website vind je honderden actuele gegevens van open dagen, markten en evenementen die in de Groenmoestradietie passen. Vanaf de start in 2005 heeft Groenmoes het eetbaar landschap onder de aandacht van haar abonnees gebracht, zowel in het toenmalige tijdschrift als ook later als aparte katerns. In de achter ons liggende periode is er een verscheidenheid aan eetbare, te bezoeken initiatieven bijgekomen. 10 jaar geleden waren er nog weinig historische

Kruidtuin Leuven

bezoekerscentrum comité Jean Pain, Londerzeel

buitenplaatsen met een te bezichtigen moestuin, moest het stadstuinieren nog worden uitgevonden, uitingen van permacultuur waren er nauwelijks, van kruidenwandelingen was nog geen sprake laat staan van uitgezette foodwalks. Je vindt ze inmiddels terug in de bezookgids Groen en Smakelijk.

Steenen Muur en wijndorp Wezemaal

ecohuis Antwerpen

Maar je vindt er nog veel meer. Onlangs was ik met een plaatsgenoot in het Belgische Schilde om er de healing giant te bewonderen: een tuin in de vorm van een menselijk lichaam waarin kruiden zijn geplant die een geneeskrachtige werking hebben op de plaats van het lichaam waar ze zijn ingeplant.

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

Mijn plaatsgenoot was bezig om een aantal tuinen aan te leggen naar een idee van een schilderij van Jeroen Bosch en daar paste zo'n geneeskrachtige kruidenreus heel goed in. Deze idyllisch gelegen tuin in Schilde, onderdeel van de Dodoentuin (Dodoens is een 16^e-eeuwse kruidenkundige) vind je in de bezogids. Wil je een wijnwandeling maken, heem- en kruidentuinen bezoeken, open dagen van groente- en fruitkwekerijen meemaken of groente- en fruitmusea bezoeken? In dit kader wil ik je graag wijzen op het GROM (groentemuseum in Sint Katelijne Waver) en de tuinen van Hoegaarden, Hex en Herkenrode. Met het eerste deel van Groen en Smakelijk in de hand oriënteer je je in Zuid-Nederland en Vlaanderen. Andere delen zullen nog gaan verschijnen.

Wil je, in het vooruitzicht van de komende zomerperiode in het bezit komen van deze bezoekersgids vul dan het bestelformulier in op de Groenmoeswebsite (klik op 'contact'). De prijs is € 14,95 + € 2,50 als je aandeel in de verzendkosten. Maar je kunt ook een e-mail sturen naar info@groenmoes.nl.

LEZERSMOES

COMBINATIETEELT

Vraag van Hester Aardse uit Amsterdam

Ik ben sinds een aantal jaren aan het moestuinieren, een beginneling dus. De zaaiaagenda vind ik geweldig en gebruik ik intensief. Nu zag ik dat bij te vermijden combinaties bonen met erwten en vice versa staat. Dit roept bij mij veel vragen op en via internet vind ik geen antwoord - wel evengoed het tegengestelde of dat erwten wel met bonen kunnen, maar bonen niet met erwten. Nou ja, u voelt het al aankomen, hoe meer ik zoek, des te meer verschillen ik ontdek (ook de wisselteelt in omgekeerde richting, dus aardappel/kool juist voor of na de boon). Voordat ik nu helemaal afdwaal, terug naar de kernvraag: waarom bonen en erwten niet goed te combineren zijn in de moestuin, ze zijn toch van dezelfde groep?

Antwoord van Groenmoes

volgens Urbanus...

Toen de Zaaiaagenda werd geschreven heb ik overwogen om helemaal geen item over goede en slechte burens op te nemen. Wat er vaak over geschreven wordt is dubieus, tegenstrijdig en op aannames gebaseerd, niet op feiten. Veel internetsites kopiëren elkaar en schrijven niet op basis van eigen ervaring. Omdat je voor ervaringsgegevens een lange proefperiode met wisselende omstandigheden moet zien te creëren is dat nog niet zo eenvoudig. Waarop is de bij moestuiniers bekende en in boek en tijdschrift geroemde koppeling tussen uien en worteltjes gebaseerd? Maar

ja, wie wil iemand een illusie ontnemen als het tegendeel ook niet bekend is.

Om terug te keren naar je concrete vraag: dat bonen en erwten geen goede combinatie vormen is gebaseerd op informatie uit het handboek ecologisch tuinieren van VELT. Deze 'moestuinbijbel' is een alom gerespecteerde en gewaardeerde gids in moestuinland. Maar ook hierin is niet te vinden

GROENMOES

publicaties voor natuurlijk moestuinieren en eerlijk voedsel

waarom het geen goede combinatie zou zijn. Een aantal jaren geleden combineerde ik pronkbonen met siererwten maar waarom de combinatie mislukte is me niet duidelijk. Het is mogelijk dat de vele slakken die elk jaar voor overbevolking in mijn tuin zorgen voor de teloorgang van de siererwten hebben gezorgd. Dit jaar ga ik het opnieuw proberen; ik accepteer niet zo maar de veronderstelling dat ik de schuld bij de bonen moet zoeken.

Ik zou nog veel meer over (vermeende) goede en slechte combinaties kunnen melden, maar ik neem aan dat je vraag is beantwoord. En oh ja, over dezelfde teeltgroep gesproken: combineer ook maar geen aardappelen met tomaten; ze horen beide tot de nachtschadefamilie maar dragen ook dezelfde ziekte aan elkaar over.

Best, 25 mei 2016, Hans van Eekelen

Op 25 mei 2016 zijn er 2.515 nieuwsbriefabonnees

Wil je geen nieuwsbrief meer ontvangen? Stuur een e-mail naar info@groenmoes.nl met de mededeling 'uitschrijven' en de berichtgeving zal worden stopgezet.